

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Tractatus De Institutione Sacerdotum, qui sub Episcopis
animarum curam gerunt, quo ad mores eorum & reliquam
vitam**

Soto, Pedro de

Louanij, 1562

Lectio prima. De ratione & volu[n]tate, primis actionum nostrarum
principijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30247

DE INSTITV-

tione sacerdotum, quò ad
mores eorum & reli-
quam vitam.

DE PECCATORVM
discrimine, & ratione medendi
vulneribus animæ, quatenus
Parochis necessaria
sunt.

Lectio Prima.

De ratione & voluntate, pri-
mis actionum nostrarum
principijs.

OST sacramē
ta (vt ex his
quæ in princi-
pio hui⁹ labo-
ris nostri quē
pro instituen-
dis sacerdoti-
bus, præcipuè parochis suscepimus

*Præter
sacramē
torū no-
titiam,*

B mus

*tria sūt
paros
chis cos
gnitu ne
cessaria.* mus, dicta sunt, patet) tria super
 sunt necessaria cognitu illis: dis
 crimen peccatorum, leuiorū sci
 licet à grauioribus: ratio adhibē
 di medelam: & cōmunia quæ ad
 fidē & mores pertinent. Ex quis
 bus quæ fidei sunt & ad omnes
 pertinent (& quæ idcirco per eos
 proponenda sunt omnibus) non
 est opus hīc tradi: ex catechismis
 peti possunt, quantum sufficit sa
 cerdotibus inferioribus: quibus
 in hac parte satis est, ab episcopis
 tradita retinere & docere. Epi
 scoporum verò munus est, adui
 gilare, & siue erroribus, siue pec
 catorum scandalis insurgentibus
 occurrere, & ad hoc agendū ex
 hortari ac instruere inferiores
 ministros per frequentes literas,
 quos verbo nō possunt. Post hęc
 igitur quæ ad fidem pertinēt, res
 liqua omnia sunt morum, & si
 mul in hac secunda parte traden
 da. Omnia enim quæ ad mores
 pertinēt, in doctrina quæ de dis
 cretione peccatorum, & de ra
 tione

tion
 tur: c
 tē &
 pro
 tum
 Deu
 V
 tuen
 catis
 Chri
 quan
 dius
 infer
 tis er
 lores
 illis v
 spiri
 re ra
 Ad
 tio h
 tis p
 cand
 xerit
 riam
 secur
 qua
 agat.

tionē illis medendi est, continē-
tur: quæ sunt à nobis non perfec-
tè & plenè, sed in vniuersali, &
pro captu ac necessitate sacerdo-
tum quos instituimus (quantum
Deus dederit) explicanda.

Vbi illud est ante omnia sta-
tuendum: Sacerdotū esse de pec-
catis multò altius quàm priuati
Christiani possint, iudicare: & tã
quam ex altiori specula profun-
dius singula peruestigare, quæ ab
inferioribus fiunt. His enim sa-
tis erit, si vt infirmi possint do-
lores ac vulnerum loca indicare:
illis verò necesse est, vt tanquam
spirituales medici, sciant inquire-
re radices, & morborum causas.
Ad quod probādum cū & ini-
tio huius operis, & in sacramen-
tis poenitentia, & ordinis expli-
candis patrum testimonia addu-
xerimus: nunc satis sit ad memo-
riam reuocare Chrysostomū in
secundo libro de sacerdotio: vbi
quanquam de episcopis præcipuè
agat, de omnibus tamen spiritua-

*Sacerdo-
tes plea-
niorem
notitiã
peccato-
rum des-
bēt habe-
re quam
populus.*

adon

B ij libus

libus iudicibus inquit, summa diligencia, & sexcentis (vt aiunt) oculis sacerdotem vti oportere, vt habitum peccatoris agnoscat. Et Innocentius tertius, concilio ūmque Lateranense in Canone illo, Omnis vtriusque sexus, de poenit. & remiss. Sacerdos (ait) sit discretus & cautus, vt more periti medici &c. quæ ibi legenda sunt. Sed & illius meminisse oportet, quod in **Leu. 10.** a vino etiam et his quæ inebriare possunt, abstinere iubet Deus sacerdotes, quū ingressuri sunt tabernaculum testimonij: vt habeant (inquit) scientiam discernendi inter sacrum & prophanum, inter pollutū & mundum. Vbi satis ostenditur nō sola lectione, sed oratione etiā, abstinentia & puritate vitæ, quæ renadam hanc scientiam discernendorum peccatorum, quæ multo altior est, quā necessaria erat veteris legis sacerdotibus. Hæc in principio hîc dicta sint, vt tantus torpor, tantæque obliuio, quanta hodie

hodie dominatur in ecclesia, excu-
 tiatur à nobis. Hæc enim esse
 non potest sine magna pernitie
 salutis animarum, iuxta illud Ser-
 uatoris: Si cæcus cæco, &cæ. Si
 lumē quod in te est tenebræ &c.
 Veritæque hæc, vt dignum est, à
 sacerdotibus cognosci possint: de
 causis actuum nostrorum, eos-
 rumq; natura & ratioe sunt pau-
 ca præmittenda. Inter quæ primū
 sit de ipsis anime nostræ poten-
 tijs & facultatibus, à quibus
 delictæ actus humani fiunt. Con-
 sideratio enim hæc potentiarum
 & virium anime in hac materia,
 non nostra tantum & scholasti-
 corum theologorum & philoso-
 phorum est, sed grauium illorū
 & antiquorum theologorū, Gre-
 gorij scilicet Niffeni in libro de
 homine, & Damasceni in 2. or-
 tho. si. & August. in libro de Tris-
 nit. quamuis calumnientur hæ-
 retici quod politicam tantum &
 naturalem philosophiam doceamus.
 Quid enim mirum, si doces

Mat. 15.
 Ibid. 6.

amus. Quid enim mirum, si doceamus quæ necessario præsupponit vera theologia, & ex quibus pendet vera cognitio nostri. Nisi putent gratiam, naturam excludere, & ei contrariam esse. Reuera boni & mali mores, peccata & bona opera magna ex parte natura ipsa, & lumine illo vultus Dei, quod signatum esse super nos dicit psalmus manifestatur, præter pauca illa, quæ propria sunt Christianæ fidei. Ideoque naturæ ipsius, & virium eius (intellectus scilicet & appetitus, & reliquarum omnium) cognitio magnoperè conducit ad rectè iudicandum de bono & malo in moribus: quod cum necessarium sit spiritualibus iudicibus, sacramenti scilicet poenitentiae ministris, necessarium inquam, ut non vulgariter, nec ex sententia plebis, sed ex vera ratione & fide, atque scriptura sacra iudicare possint: omnino credimus necessaria esse principia hæc doctrinæ moralis, quæ

nos

E
nos
tiōe,
& ad
nē pe
Pr
ma r
est, q
ctum
ximē
sting
angel
aliud
quo i
tari p
& cap
anim
sensib
ribus
inter
virib
com
diner
nem
nosci
tura
sicut
porea

nos hîc paucis, & sine vlla cōten-
tiōe, sed simpliciter, q̄tū ad nostri
& ad nostrorū operū cognitio-
nē pertinet, conabimur tradere.

Prima igitur & suprema ani-
mæ nostræ potentia seu facultas
est, quam rationem siue intelles-
ctum vocant, qua primò & ma-
ximè à cæteris animantibus di-
stinguimur, & appropinquamus
angelis atque ipsi Deo: quæ non
aliud est, quàm lumen quoddam,
quo illa à nobis cognosci & cogi-
tari possunt, quæ sensus omnes
& captum reliquorum omnium
animalium excedunt. Sicut enim
sensibus exterioribus, oculis, au-
ribus, & cæteris occultioribus &
interioribus, quamuis corporeis
viribus animæ, commoda & in-
commoda corporis, pulchritu-
dinem & deformitatem, dulcedi-
nem & amaritudinem, præsentia
noscim⁹, præterita retinemus, fu-
tura cogitamus & nos & iumēta:
sicut etiam interiori alia sed cor-
porea virtute quædā percipimus,
quæ

Suprema anima potentia est ratio.

Cōparatur ratio cum sensibus.

quæ nullo exteriori sensu percipi
possunt: vt amicitiam & odium,
quæ experientia cognoscim⁹ ani
malia etiã cogitare, sicut id quod
utile est & generationi & educa
tioni prolis: ita etiam multo al
tiori, sed omnino incorporea at
que spirituali virtute cogitamus
& agnoscimus homines spiritua
lem honestatem et turpitudinem
vitiatorum ac virtutum. Inquiri
mus etiã occultas rerum omniũ
causas, & attingimus vsq; ad do
minum ipsum, & meditatur e
ternitatem ac coelestia; & in ipsis
etiã rebus corporeis, non tan
tum quæ nature quodam instins
ctu nobis imprimuntur, cogita
mus aut retinemus, sicut cætera
animalia, sed etiam inquirimus
illa cùm nundũ attigimus, & ob
lita rursus ad memoriam reuo
camus, & ex illis ratiocinamur
comparantes & coniungentes a
lia alijs, vt August. inquit 12. de
Trin. in prin. c. Hanc potentiam
diuiserunt & philosophi & theo
logi

*Diuisio
intelle
ctus.*

logi in
specula
cantes
plandis
tendit,
sunt. A
tinent
de coele
& Ang
agendis
est: ad q
illa mo
git & v
libris, a
& theo
hui⁹ pa
gubern
rum on
sint ista
uersi ac
b. Thon
Diui
tione A
de trin.
inferior
sæ pote
si actus

logi in intellectum practicum, & speculatiuum. Speculatiuum vocantes illum, qui solum cōtemplandis ac cognoscēdis rebus intendit, quæ à nobis operandæ nō sunt. Ad quā partem animę pertinent omnes naturales scientiæ de cœlo & motibus, de Deo ipso & Angelis. Practicus est, qui rebus agendis à nobis tantum intentus est: ad quē maximè pertinet pars illa moralis, quæ de virtutibus agit & vitijs, & ab Aristot. pluribus libris, atque à ceteris philosophis, & theologis etiam tractatur: & huius partis est totius vitæ nostrę gubernatio, & dispositio agendorum omnium. Non quod diuersę sint istæ potentiæ, sed eiusdē diuersi actus, vt ex ipso philosopho b. Thom. inquit in prima parte.

Diuisit eodem modo atque ratione August. hanc partem 12. li. de trin. in rationem superiorē & inferiorē: non quod sint diuersę potentiæ, sed eiusdē diuersi actus. Quam distinctionē Au-

Theoreticus in intellectu.

Practicus intellectus.

qu. 79. 4. 11.

Ratio superior et inferior.

B v gust.

Ratio superior. gustin. (in seipsa quidem conuenientissimam) magno ingenio adinuenit, & mystico sensui atque morali illius loci, in quo de primo peccato, suggerente serpente, inuitante muliere, & consentiente viro, perpetrato loquitur scriptura, coaptauit.

Est igitur apud illum superior ratio tanquam vir: supremum videlicet quod est in homine: ratio ipsa inspiciendis spiritualibus & æternis rationibus, & consulendis illis, & ex eis gubernandæ vitæ deducendis regulis intenta.

Sunt enim æternæ quædam rationes, superiores quidem omni intellectu, communes tamen omnibus, quibus vita nostra directa errare non possit (de quibus paulò inferius latius agem⁹) qualis hæc est, de qua dominus in euangelio: Quæcunque vultis vt faciât vobis homines &c. Ratio verò inferior est intèta rationibus temporalibus & corporeis: sicut cū cogitat, quid quieti corporis

Ratio inferior.

ET
poris
nestati
tem in
tanto i
illis &
stra ra
tenta i
ro in ip
ad eanc
ipso vi
in gub
rior ra
ram in
quid &
ta esse
ralibus
ritualib
tur. He
tellectu
Illâ f
cta atq
nalem
dicimu
quæ da
sio, qu
mus in
que co

poris & paci conducatur, quid honestati & famæ. Hęc enim ad partem intellectiuam pertinet, sed tanto inferiora sunt spiritualibus illis & æternis, vt his intenta nostra ratio tantũ distet à seipsa intenta illis, quantum mulier à viro in ipsa creatione: quæ quidem ad eandem pertinet naturã, & ex ipso viro desumpta est, illi tamẽ in gubernatiõne subdita: sic & inferior ratio ad ipsam pertinet naturam intellectus: sed quia inferius quid & ab eo deriuatũ, illi subdita esse debet, vt ratio de temporalibus per rationem, quę de spiritualibus & æternis est, gubernetur. Hęc igitur de ista potẽtia intellectus sint nobis distincta.

Illã sequitur altera eidẽ coniuncta atque germana, quam rationalem appetitum seu voluntatẽ dicimus: quæ nõ aliud est, quam quædam inclinatio & propensio, qua prosequimur & tendimus interiori animo in bona atque conuenientia, quæ per rationem

De volũtate.

tionem cognita sunt. Quod cum
 experientia ipsa in nobis videam
 nus (afficimur enim spiritualibus
 illis bonis, quæ per rationem as
 gnoscimus) ratio etiam eius faci
 le reddi potest. Cum enim quælibet
 formam naturalem consequatur
 inclinatio & propensio in ea,
 quæ sibi conuenientia sunt, ut gra
 uitas lapidis & leuitas ignis: na
 turæ verò virtutem habentes co
 gnoscendi induant quodam mo
 do per cognitionem formas & na
 turas earum rerum quas cognos
 cunt: cognitionem etiam sequi
 tur inclinatio conueniens illi, in
 ea scilicet quæ cognita sunt: quæ
 in brutis animalibus, & in nobis,
 quatenus cum illis conuenimus,
 & intenti sumus cognitioni sensu
 suum, vocatur appetitus sensiti
 uus, sicut prior ille appetitus na
 turalis. Cognitionem etiam intel
 lectiuam, necesse est, ut conse
 quatur potètia & inclinatio, qua
 conuenientia naturæ bona amē
 tur, & mala odio habeantur. Quæ
 re hæc

re hæc
 & inco
 & ad f
 tem po
 catur
 ra qua
 esse de
 In h
 est dig
 & reg
 imper
 Facian
 & sim
 ut præ
 Est ta
 notan
 tudo e
 enim
 propo
 tenden
 de nec
 impel
 mo qu
 quid, q
 tatem
 quicqu
 verò n
 O II

37. TERTIO VOLUNTATE

re hae virtus omnino spiritualis
& incorporea est, sicut intellectus,
& ad supremam hanc hominis par-
tem pertinet, & utraq; simul vo-
catur ratio, cuius imperio cetera
ra quae in homine sunt, subdita
esse debere dicimus.

In his itaque duabus potentiis
est dignitas illa diuinae imaginis,
& regale atque diuinum prorsus
imperium, de quibus dictum est:
Faciamus hominem ad imaginem
& similitudinem nostram & cetera.
vt praesit piscibus maris & cetera.
Est tamen hoc loco diligenter an-
notandum, quis sit ordo & habi-
tudo earum ad se inuicem. Habet
enim se ratio vt consultrix, atque
proponens voluntati ea in qua
tendere aut possit aut debeat: vn-
de nec effectiue eadem mouet aut
impellit, sed tantum agit, sicut ho-
mo qui proponit aut suadet ali-
quid, qui non propterea in volun-
tatem ipsam operatur, aut in eam
quicquam imprimit. Voluntas
vero motrix est atq; efficax caus-

*Cōparā
tur in-
ter se in-
tellectus
& volū-
tas eorū
rumque
operas-
tiones.*

sa co

sa cogitationis ipsius, atque effectiue operatur & mouet ipsum intellectum, sicut membra, aliasque anime vires. Est enim ipsa vere in hoc animæ regno, dominatrix, sine qua nulla operatio intellectus, sicut nec aliarum virium illi subditarum efficax est. Nec tamen prætereundum, quod hinc non sequitur vlla impossibilitas, aut circuitus repugnans, quominus actus rationis & voluntatis fieri possint, vt videri poterat cum dictum sit voluntatem non posse velle, quod ratio non proposuerit & cogitauerit: nec rationem cogitare posse, quod voluntas non velit. Est enim principium in cognatione aliqua vel à Deo, vel ab Angelis, vel ab aliqua causa naturali immissa, quam in potestate volūtatis est, aut continuare, aut reijcere: atque ita voluntaria est prior illa cogitatio, etsi non præcesserit voluntas: satis est quod illa non repugnet, atque ita consentit.

LECTIO

Le

DE A

dicend
tio pra
& quo
actum.

is ope

Iiluc

volunt

num, v

duo ref

dia. Sic

cus, qu

confid

cipium

fiones

cipia h

ipsa, ce

& rati